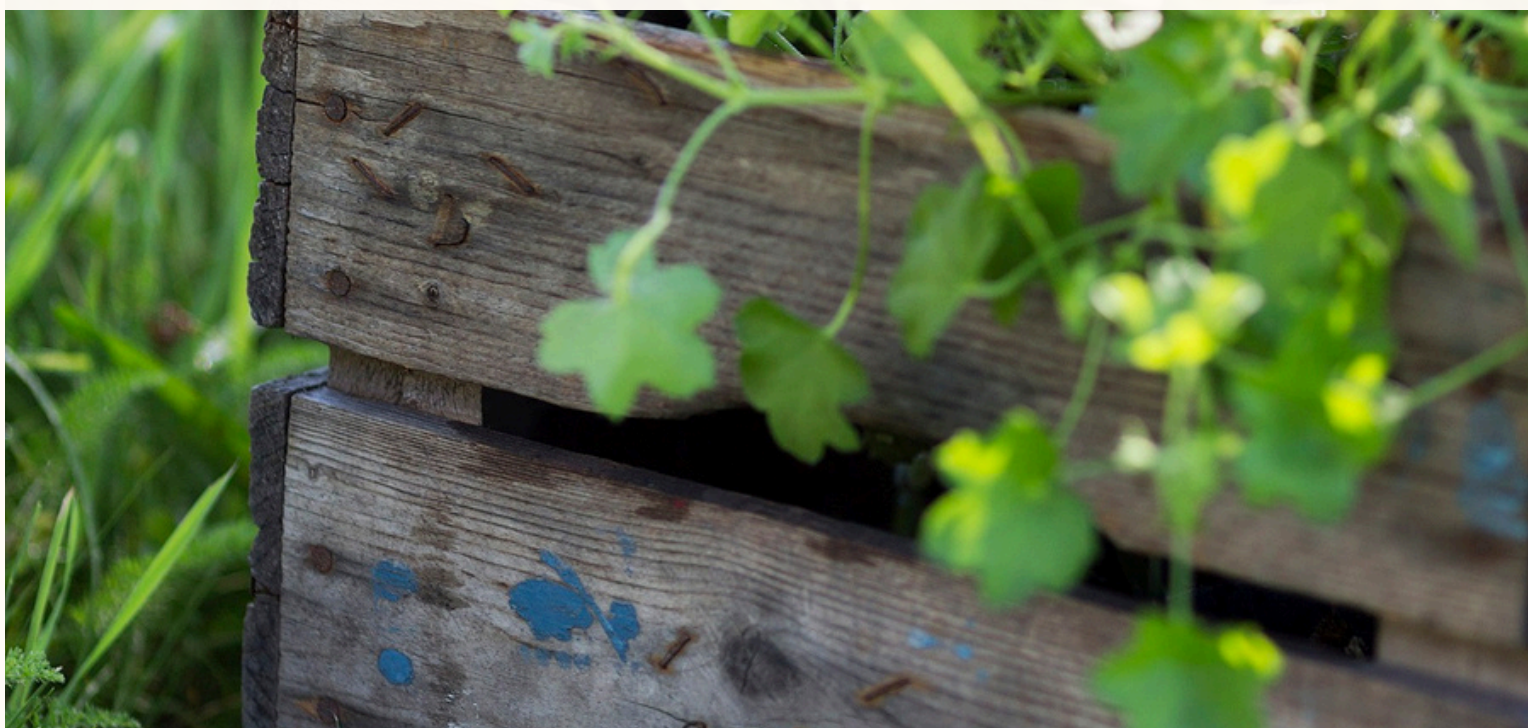

Hållbarhetsrapport 2025
Uppföljning av Österåkers
Miljö- och klimatprogram 2030

Innehållsförteckning

Del 1. Inledning

Kort om programmet.....	4
Strategiska inriktningar.....	5
Om rapporten.....	6
Målbarometern.....	7

Del 2 - Uppföljning av målen

Överskådlig bedömning av målens utveckling.....	9
1. Begränsad klimatpåverkan.....	12
2. Ett rikt växt- och djurliv.....	16
3. God bebyggd miljö.....	20
4. Rent vatten.....	24
5. Cirkulär ekonomi.....	28

Del 3 - Arbetet framåt

Prioriterade åtgärdsområden.....	33
----------------------------------	----

Del I. Inledning

”Programmet visar vilken miljöstatus som behöver uppnås

Kort om programmet

Miljö- och klimatprogram 2030 antogs 2022 och är Österåkers ledstjärna för miljöarbetet.

Om programmet

Miljö- och klimatprogrammet anger riktningen för Österåkers kommuns arbete med miljöfrågor. Programmet anger också den miljöstatus som behöver uppnås i kommunen som geografiskt område för att uppfylla Sveriges miljökvalitetsmål. Genom valda indikatorer bevakas kommunens miljöstatus.

Genomförandet av programmet

Sedan det politiska antagandet av programmet har kommunen utvecklat det systematiska miljöarbetet. Arbetet har inriktats på att säkerställa både långsiktig styrning och uppföljning samt att ge goda förutsättningar för organisationen att bidra på ett resurseffektivt sätt. Förvaltningar och bolag sätter minst ett eget nämndmål för miljö utifrån en analys av hur de bäst kan bidra till programmet. För detta finns ett metodstöd och möjlighet till stöttning av hållbarhetsstrategier. Programmet genomförande behandlas av strategigruppen för trygg och hållbar framtid, som består av alla förvaltningschefer, kommundirektör och vd för Armada. Strategigruppen säkerställer att miljöarbetet är förankrat på en strategisk nivå och integrerat i kommunens övergripande styrning.

Löpande uppföljning av programmet

Programmets indikatorer och innehåll har integrerats i kommunens digitala uppföljningsverktyg Målbarometern. De uppdateras årligen och finns alltid tillgängliga för både medarbetare, förtroendevalda och invånare. Målbarometern har möjliggjort en strukturerad och visuell uppföljning av indikatorernas utveckling över tid.

Mätbarhet och trender utgör en viktig del av uppföljning för programmet. Alla mål kan inte kopplas till en mätbar indikator, men tillsammans ger de en påvisning av prestandan för varje målområde. De utvalda indikatorerna i programmet används för att följa trender inom respektive målområde. En enskild indikator kan sällan ge svar på om ett mål har uppfyllts, men kan lyfta fram någon aspekt som anses vara väsentlig för måluppfyllnad. Att spegla trenderna är viktigt eftersom de visar vart vi är på väg, inte bara var vi står idag. Kvantitativ mätning av hållbarhet är komplext, men indikatorer av god kvalitet är ett bra verktyg för att bedöma om kommunens målarbete går i önskvärd riktning.

Eftersom indikatorerna inte säger allt genomförs en djupare uppföljning och analys av programmet, som resulterar i en miljörapport, åtgärdsområden och en miljöhandlingsplan.

Strategiska inriktningar

Miljö- och klimatprogrammet delas in i två strategiska inriktningar. Här beskrivs de två strategiska inriktningarna och kommunens rådighet för respektive inriktning.

Strategisk inriktning I:

Ett miljömässigt hållbart Österåker

Denna inriktning handlar om vilken miljöprestanda som krävs i Österåkers kommun som geografiskt område för att nå de nationella miljömålen. Målen är långsiktiga strävansmål och visar utveckling och status i kommunen.

Rådighet

För att uppfylla miljömålen inom strategisk inriktning 1 behövs insatser av alla som lever och verkar inom kommunen. Men måluppfyllnaden är också beroende av samhällsutvecklingen i stort. Exempelvis av den politiska styrningen på regional, nationell och internationell nivå, som påverkar utvecklingen med olika styrmedel, till exempel lagstiftning, skatter, avgifter och stöd samt styrning av myndigheter. Företagens arbete med utsläppsminskningar och hållbara affärsmodeller som i sin tur påverkas av lagstiftning samt marknadskrafter där konsumenternas beteende har stor påverkan. Forskning och utbildning, civilsamhället i form av exempelvis ideella organisationer och privatpersoner är också viktiga för samhällsutvecklingen och måluppfyllelse.

Strategisk inriktning II:

En miljömässigt hållbar kommunkoncern

Denna inriktning innefattar kommunkoncernens egen verksamhet samt arbetssätt för att påverka miljöstatus i kommunen som geografiskt område (inriktning 1). Syftet är att minska kommunkoncernens negativa miljöpåverkan och öka dess positiva miljöpåverkan.

Rådighet

Kommunkoncernen har stor rådighet att minska direkt och indirekt miljöpåverkan från den egna verksamheten, exempelvis från upphandlingar, tjänsteresor, egna fastigheter, livsmedel och kapitalförvaltning.

Dessutom har kommunen en viktig roll som möjliggörare tillsammans med andra aktörer för att uppnå önskat resultat. Genom kunskapsspridning, dialog och partnerskap skapas förutsättningar för att nå målen i Österåker som ett geografiskt område (strategisk inriktning 1) och bidra till en miljömässigt hållbar utveckling.

I rollen som samhällsplanerare har kommunen stora möjligheter att påverka förutsättningar för ett hållbart samhälle genom exempelvis lokalisering av bebyggelse och infrastruktur.

Om rapporten

Rapporten är ett resultat av en fördjupad uppföljning av Österåkers Miljö- och klimatprogram 2030. Den första uppföljningen gjordes 2024.

Syftet med rapporten

Rapporten syftar till att ge en överblick på status för miljömålen och hur miljöarbetet bedrivits. Utmaningarna för att uppnå miljömålen beskrivs men rapporten syftar också till att lyfta de framsteg och goda exempel som skett. Varje steg i önskvärd riktning räknas. Samtidigt måste negativa trender och utmaningar som observeras tas på allvar och leda till att nödvändiga åtgärder vidtas. Det viktigaste syftet med uppföljningen är att peka ut prioriteringar för det vidare miljöarbetet.

Metod för årets uppföljning

I årets uppföljning har flertalet medarbetare från tjänsteorganisationen och bolagen involverats och intervjuats. De har valts utifrån att de har relevanta kompetenser för att analysera respektive målområde. Medarbetarna bidrar med både omvärldsbevakning, beskrivning av målarbete och förslag på åtgärder för förbättring. Utfall och trender för programmets indikatorer har, ihop med medarbetarnas bedömningar och analys, utgjort underlaget för miljörapporten.

Åtgärdsområden och handlingsplan

Utifrån vad som har framkommit i uppföljning och intervjuer har förslag på prioriterade åtgärdsområden för de kommande årens arbete tagits fram. Dessa åtgärdsområden har bedömts vara de viktigaste för att skynda på utvecklingen och nå kommunens miljömål till 2030.

Vidare arbete och förankring kommer att resultera i en uppdaterad miljöhandlingsplan som pekar ut prioriterade, tidssatta och ansvarsfördelade åtgärder inom varje åtgärdsområde. Miljöhandlingsplanen beslutas och följs upp av strategigruppen för trygg och hållbar framtid.

” Rapporten syftar till att accelerera omställningen

Målbarometern

Att skapa ett långsiktigt hållbart Österåker handlar inte bara om att sätta ambitiösa mål – det handlar lika mycket om att regelbundet följa upp, lära, förstå och vidareutveckla. Österåkers kommun följer årligen upp hållbarhetsprogrammen via det digitala uppföljningsverktyget Målbarometern.

Syftet med Målbarometern är att visa hur utvecklingen går på lokal nivå och redogöra för hur kommunen arbetar för att nå uppsatta mål. Utöver att fungera som en effektiv samlingsplats för målarbetet är Målbarometern menad att öka invånarnas insyn och delaktighet i kommunens utveckling.

Genom Målbarometern får kommunen en tydlig kompass som visar trender och status, vilket i sin tur kan peka ut var insatser behöver förstärkas. För att skapa transparens och delaktighet är Målbarometern öppen för alla.

Det finns ett brett utbud av indikatorer som kan påvisa såväl framsteg som utmaningar inom olika områden. En enskild indikator kan sällan ge en fullständig bild som svarar på om ett mål har uppfyllts, men lyfter fram någon aspekt som anses vara väsentlig för måluppfyllnad.

Målbarometern är ett levande verktyg. Indikatorer, kvalitativa beskrivningar och kommentarer (utlåtanden om utfall) uppdateras årligen. Utfallet används i sin tur för att identifiera viktiga fokusområden och åtgärder för arbetet framåt.

På Målbarometern hittar du:

- Information om kommunens fyra övergripande mål
- Information om nämndernas arbete med de övergripande målen
- Hållbarhetsprogrammets mål och indikatorer
- Status och kommentarer avseende de indikatorer som används för att följa utvecklingen
- Exempel på hur kommunen arbetar

Besök <https://osteraker.malbarometern.se/> för att del utvecklingen!

Del 2. Uppföljning av målen

Överskådlig bedömning av målens utveckling

I denna del presenteras en mycket överskådlig bedömning av om miljömålen kommer att nås till 2030. Bedömningen baseras både på indikatorernas utfall samt kunskap om påverkan från omvärlden.

Samlad bedömning

Den samlade bedömningen (pilen) baseras både på indikatorernas utfall och en kvalitativ bedömning:

1. Bedömning av indikatorerna, flest gröna ger grön pil
2. Indikatorernas betydelse för måluppfyllelse och möjlighet att nå målområdet vägs in

För de flesta indikatorerna är basåret 2020 och målåret 2030.

Bedömning av varje indikator

- Om målnivå finns för indikatorn; nås målnivån till 2030 ifall trenden fortsätter?
- Om målnivå saknas för indikatorn; går trenden i rätt riktning?

Bedömningen av varje indikator görs alltså lite olika beroende på om det finns en målnivå eller inte. En indikator med målnivå kan visa på måluppfyllelse även om trenden är oförändrad och blir då grön. Om målnivå saknas bedöms indikatorn utifrån trend mellan 2020 och 2025 eller senast tillgängliga data som fanns i början av januari 2026. Trenden bedöms bara utifrån kommunens egna värden och väger inte in hur vi ligger till jämfört med andra kommuner. Det är också viktigt att vara medveten om att indikatorerna har osäkerheter och begränsningar.

För ytterligare fördjupning och detaljer om indikatorerna, besök: [Målbarometern](#)

- Grön: Utveckling i linje med målnivå, eller positiv trend
- Gul: Osäkert om vi når målet eller oförändrad trend
- Röd: Utveckling ej i linje med målnivå, eller negativ trend
- Grå: Data saknas, arbete kvar för att kunna få in statistik/slutsatser kan ej dras/ följs som kompletterande indikator

Bedömning av måluppfyllelse till 2030

- Österåker (inriktning I)

1. Begränsad klimatpåverkan

Totalt 9 indikatorer

Gröna: 4 st (50%)
Röda: 2 st (25%)
Gula: 2 st (25%)
Utfall saknas: 1 st

Kommentar: Det går åt rätt håll men för långsamt. Det är fortsatt utmanande att få ned utsläppen från vägtrafik och konsumtion, inklusive byggande. Energin är till stor del fossilfri och elavbrotten minskar men energianvändningen har ökat något. Det saknas fortfarande data kring kommunens kolsänkor och hur dessa kan stärkas.

2. Ett rikt växt- och djurliv

Totalt 1 indikator

Gröna: 0 st
Röda: 0 st
Gula: 1 st (100%)
Utfall saknas: 0 st

Kommentar: Andelen skyddad natur är oförändrad sedan 2020. Det är svårt att bedöma hur naturen i Österåker utvecklas med bara en indikator. Kommunen arbetar för att ta fram fler indikatorer. Den nationella uppföljningen visar negativ utveckling i alla Sveriges län och därför bedöms utvecklingen i Österåker vara negativ.

3. God bebyggd miljö

Totalt 11 indikatorer

Gröna: 5 st (71%)
Röda: 1 st (14%)
Gula: 1 st (14%)
Grå: 4 st

Kommentar: Österåker har lägre andel bostäder med kollektivtrafiknära läge än riket. Antalet invånare som arbetar lokalt har ökat. Luften har förbättrats trots att ressträckor med bil ökar och invånare har mycket god tillgång till närmiljö även i tätorten. Eftersom data för kollektivtrafikresande samt hållbart byggande hos privata aktörer saknas går dessa trender inte att bedöma.

4. Rent vatten

Totalt 8 indikatorer

Gröna: 4 st (57%)
Röda: 3 st (43%)
Gula: 0 st (0%)
Grå: 1 st

Kommentar: Kommunen har god ekologisk status i en hög andel sjöar med men i grad lägre i vattendragen. Grundvattenförekomsterna har god status både kemiskt och i kvantitet. Användningen av kommunalt dricksvatten har ökat. Kommunen har låg risk för att främja förutsättningarna för ett hållbart båtliv men antalet båtvättar och toatömningsstationer ökar.

5. Cirkulär ekonomi

Totalt 7 indikatorer

Gröna: 5 st (83%)
Röda: 0 st (0%)
Gula: 1 st (17%)
Grå: 1 st

Kommentar: Mängden kommunalt avfall per år har minskat och materialåtervinning har ökat vilket är mycket positivt. Den senaste plockanalysen visar lika stor andel felsorterat avfall från hushållen, vilket innebär en förbättring eftersom mängden restavfall minskat. Matavfallet har ökat vilket kan bero på att mindre mat hamnar i restavfallet vilket är positivt.

Bedömning av måluppfyllelse till 2030 - kommunkoncernen (inriktning II)

1. Begränsad klimatpåverkan

Totalt 13 indikatorer

Gröna: 6 st (67%)
Röda: 2 st (22%)
Gula: 1 st (11%)
Grå: 4 st

Kommentar: I linje med målen gällande energianvändning i lokaler och VA-tjänsterna, fossilfria avfallstransporter och livsmedel. Egna fordon är nästan enbart bensin/elhybrider, vilket upprätthåller fossilberoendet. Inte alla upphandlade transporter och arbetsmaskiner har uppfyllt krav på fossilfrihet. Det saknas överblick över inköpsens totala klimatpåverkan på grund av avsaknad av systemstöd.

2. Ett rikt växt- och djurliv

Totalt 3 indikatorer

Gröna: 3 st (100%)
Röda: 0 st (0%)
Gula: 0 st (0%)
Grå: 0 st

Kommentar: Alla tre indikatorer är kvalitativa och bedömer kommunens eget arbete. Det handlar om att främja ett rikt växt- och djurliv i samhällsplaneringen, på kommunal mark och i parker samt att öka kunskapen om kommunens naturvärden. Arbetet sker kontinuerligt och förbättras.

3. God bebyggd miljö

Totalt 6 indikatorer

Gröna: 3 st (75%)
Röda: 0 st (0%)
Gula: 1 st (25%)
Grå: 2 st

Kommentar: Indikatorerna visar att bostäder planeras till kollektivtrafikhärlägen i enlighet med målen och att klimatanpassningsarbetet förbättras. Det har inte gått att bedöma barns exponering för kemikalier och inga nybyggnationer i kommunal regi har byggts skett sedan multiarenan.

4. Rent vatten

Totalt 3 indikatorer

Gröna: 1 st (50%)
Röda: 0 st (0%)
Gula: 1 st (50%)
Grå: 1 st

Kommentar: Hanteringen av avlopp, slam och dagvatten bedöms vara god. Allt avloppsslam har kunnat certifieras och återvinnas. Kommunen samarbetar med grannkommuner för att främja god status i gemensamma vatten, men inga nya fysiska åtgärder för fisk har genomförts av kommunen sedan fisktrappan i Slussen. Mängden tillskottsvatten i avlopssystemet har ökat trots löpande åtgärder av läckage, vilket troligtvis bero på ökad nederbörd.

5. Cirkulär ekonomi

Totalt 5 indikatorer

Gröna: 2 st (50%)
Röda: 1 st (25%)
Gula: 1 st (25%)
Grå: 1 st

Kommentar: Det saknas utrymmen för fullgod källsortering i kommunens verksamheter. Färre möbler återanvändes via kommunens interna Blocket 2025 än 2024, vilket var väntat då utbudet var större första året när förråden rensades. Kökens fokus på att minska matsvinn har gett gott resultat och minskat matsvinn.

I. BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

Så går det för kommunen som geografiskt område

Utsläppen som uppstår inom kommunen, de så kallade territoriella utsläppen, minskar. Det beror till stor del på den tidigare utfasningen av oljepannor i lokaler och bostäder. Men de låga utsläppen beror också på hur utsläppen fördelas mellan kommuner. Exempelvis ingår inte utsläpp från förbränning av avfall utanför kommunen, och inte heller produktion av el som används för att värma bostäder och lokaler ingår. Österåker saknar även tung industri, stora motorvägar och intensivt jordbruk som annars skulle ge ökade utsläpp. De territoriella utsläppen utgör alltså bara en mindre del av Österåkers totala klimatavtryck.

Den enskilt största territoriella utsläppskällan av växthusgaser i Österåker är vägtrafiken. Sedan 2010 har utsläppen minskat men inte tillräckligt i förhållande till utsläppsmålet. Under 2024 ökade utsläppen från trafiken nationellt, vilket berodde på en ökad andel fossila drivmedel på grund av sänkt reduktionsplikt. Det är en trend att barn och unga i allt högre grad får skjuts till sina aktiviteter, vilket bland annat skulle kunna bero på upplevd otrygghet i samhället.

Konsumtionen, som ger upphov till störst koldioxidutsläpp, har minskat i Sverige de senaste åren, och är nu cirka 7,6 ton per person. En riktlinje är att de globala utsläppen ska ned till 1 ton per person till 2050. Totalt har utsläppen från konsumtion minskat med cirka 36 procent sedan 2008. Konsumtionen brukar följa konjunkturen och de senaste årens minskningar beror på ett minskat byggande samt minskad konsumtion av livsmedel, kläder, textilier och möbler. Samtidigt ökade utsläppen i Sverige något från flyg och energi.

Energianvändningen från invånarna är i princip oförändrad sedan 2021. Elbehovet förväntas öka och ge en ökad risk för kapacitetsbrist. Österåkers elnät har relativt många elavbrott, men kontinuerliga förbättringar i elnätet har gett effekt. Fjärrvärmes i Österåker är näst intill helt fossilfri. Endast vid höga laster, som under kallt väder, har fossilt bränsle behövts användas. Ingen ny etablering av vindkraft har skett i kommunens geografiska område. Däremot har den installerade effekten av solceller fortsatt att öka i stadig takt.

Utsläppen minskar, men för långsamt

I. BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

Så har kommunen arbetat med målområdet

Inköp och upphandling är kraftfulla verktyg för att kommunkoncernen ska minska sin egen klimatpåverkan. Sedan programmets antagande har miljökraven i kommunens upphandlingar skärpts för att ligga i linje med utpekade målnivåer. Flera framsteg har gjorts, exempelvis avseende att upphandla fossilfria transporter där Roslagsvatten har lyckats öka andelen fossilfritt bränsle för avfallstransporterna. Det är dock en fortsatt utmaning att fasa ut användningen av fossila bränslen, både hos leverantörer och i kommunens egen fordonsflotta. Ett arbete för att skapa förutsättningar för fler elfordon och laddplatser till kommunens egna bilar har påbörjats.

Det nya avloppsreningsverket som nu byggs kommer att minska klimatpåverkan genom bland annat innovativ pyrolysteknik. Det är en ny teknik där kolet i slammet binds som slambiolol efter att vattnet i slammet tagits bort. Därmed minskar volymerna av avloppsslam som behöver transporteras bort kraftigt.

Klimatavtrycket från måltiderna som serveras i förskolor, skolor och äldreboenden har fortsatt att minska genom aktiv måltidsplanering, och minskat matsvinn. Det finns fortsatt potential för att utnyttja skolmåltiden för lärande om matvanor och förståelse för samband mellan hälsa och hållbar utveckling. Arbetet med klimatsmart stadsutveckling har fortsatt, med stort fokus på att främja gång-, cykel- och kollektivtrafik i samhälls- och trafikplaneringen, något som är av stor betydelse för att minska utsläppen i kommunens geografiska område.

Energianvändningen i kommunägda lokaler och bostäder har fortsatt sjunka, bland annat på grund av energieffektiviseringsåtgärder i fastigheterna. Det bedöms ändå svårt att nå målet för energieffektivisering till 2030 på grund av ökad elbilsaddning. Men det går att göra mer för att ge de kommunala verksamheterna incitament att minska energianvändningen.

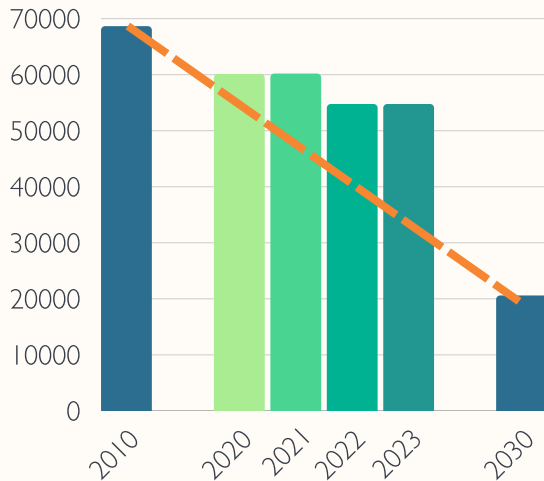
Energianvändningen i kommunens lokaler har fortsatt att minska

I. BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

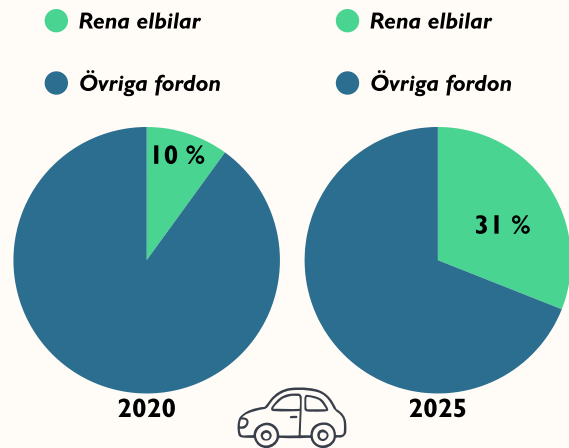
Exempel på utfall bland de indikatorer som används för att följa upp målområdet:

Utsläpp av växthusgaser från vägtransporter
(ton koldioxidekvivalenter)

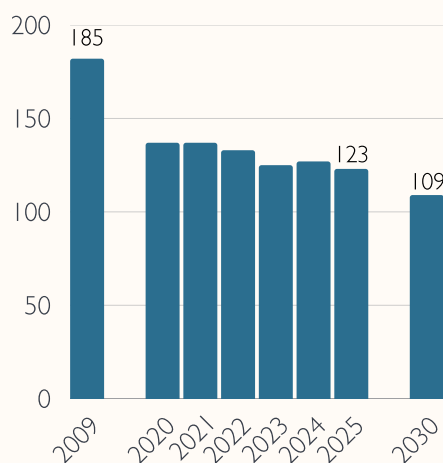
Utsläppen från transportsektorn i Österåker ska minska med minst 70 procent mellan 2010 och 2030, i enlighet med det nationella utsläppsmålet. Målet ser inte ut att nås med nuvarande utveckling. Elektrifiering, förnybara drivmedel och effektivare transporter behövs.

Andel elbilar bland nyregistrerade personbilar
i Österåker 2020 och 2025 (%)

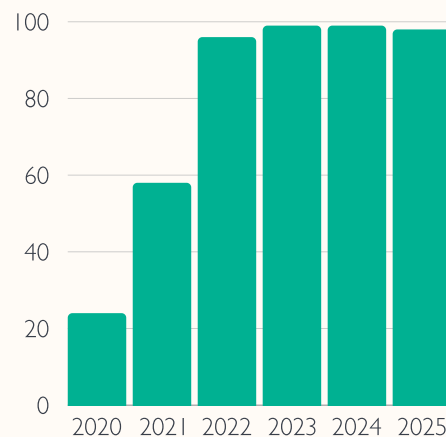
Andelen rena elbilar bland nyregistrerade personfordon har en uppåtgående trend i Österåker. Jämfört med Norge och Danmark har Sverige en låg andel nya elbilar, där är 96 procent respektive 63 procent av de nya bilarna rena elbilar.

Total energianvändning i kommunala byggnader
(kWh/kvm Atemp)

Indikatorn avser både lokaler och bostäder. Det blir en utmaning att fortsätta minskningen av energianvändningen, bland annat på grund av ökad elbilsaddning.

Andelen fossilfritt drivmedel för kommunens
avfallstransporter (%)

Numera går alla kommunens upphandlade sopbilar på fossilfritt bränsle (HVO). Det är enbart om någon lastbil går sönder som annat bränsle används.

Urval av betydande händelser och aktiviteter 2024-2025

- **Internationellt utbyte främjar beteendeförändring:** Österåkers gymnasium har haft ett utbyte med en skola i Bremen med tema miljö och klimat. Genom gemensamma uppgifter och reflektion kring sin egen vardag har ungdomarna blivit mer medvetna och förändrat beteenden, till exempel kring energi- och vattenanvändning.
- **Ny energiplan visar vägen mot 2030:** Kommunen har antagit en ny energiplan fram till 2030 som konkretiserar miljö- och klimatprogrammets mål, och syftar till att möjliggöra en trygg, effektiv och hållbar energiförsörjning.
- **Österåker klättrar i ranking – bästa miljöresultatet hittills:** I årets ranking av "Sveriges Miljöbästa kommun" klättrar Österåker 13 placeringar till sin bästa placering någonsin, där bland annat minskat matsvinn, stärkt cykel- och gångtrafik och lägre energianvändning lyfts fram som konkreta resultat av kommunens samlade miljöarbete.
- **Eldriven färja - ett steg mot fossilfri skärgårdstrafik:** Trafikverkets nya eldrivna vägfärja som ska trafikera Ljusteröleden har under året testats i Nederländerna inför leverans till Sverige samtidigt som förberedande arbeten med laddinfrastruktur och kajanläggningar har genomförts, vilket är ett viktigt steg mot fossilfri och klimatsmart färjetrafik.
- **Reduktionsplikt höjs igen 2025:** 2024 sänktes reduktionsplikten till 6 procent inblandade biobränslen i både bensin och diesel. Detta ersatte de tidigare nivåerna 7,8 procent (bensin) och 30,5 procent (diesel), vilket ökar utsläppen från transporterna. Från 1 juli 2025 har nivåerna biodrivmedel höjts till 10 procent.

2. ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

Så går det för kommunen som geografiskt område

I Sverige visar mätningar en negativ trend för den biologiska mångfalden och den utmaningen bedöms finnas även i Österåker. Det är dock svårt att skapa pålitliga mätmetoder för att bedöma växt- och djurlivets status och ekosystemens funktioner, särskilt på lokal nivå. Ansvaret för uppföljningen ligger på regional nivå och på utpekade myndigheter. Därmed är det svårt att bedöma status för naturen i Österåker.

Det finns en tydlig konflikt mellan att bevara natur och att bygga ut samhället. Därför behövs noggranna avvägningar och långsiktig planering för att utveckla kommunen på ett hållbart sätt.

Samtidigt kan naturbaserade lösningar, som träd, dagvattendammar och regnbäddar, ge flera mervärden. De skapar attraktiva grönområden, bidrar till viktiga ekosystemtjänster som vattenrening och ger klimatanpassning genom svalka, vattenhållning och minskad risk för översvämningar. På så sätt skyddar de också ekonomiska värden.

EU agerar genom att skärpa lagstiftningen kring åtgärder för att återställa natur och Sverige utarbetar därför en nationell strategi och handlingsplan för biologisk mångfald, som syftar till att vända förlusten av arter och ekosystem senast 2030. Andra mål är att stärka naturrestaureringen, bekämpa invasiva arter, minska påverkan från föroreningar och vända pollinatörernas tillbakagång.

Parallellt med dessa utmaningar och förändringar blir allt fler invånare engagerade och kunniga om miljö- och naturfrågor. Det ökande engagemanget från allmänheten ger goda förutsättningar för att inkludera intressenter och skapa delaktighet vid samhällsbeslut. Sammanfattningsvis står kommunen inför utmaningar när det gäller att bevara den biologiska mångfalden i samband med att samhällen växer.

”Naturbaserade lösningar skapar även sociala och ekonomiska mervärden

2. ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

Så har kommunkoncernen arbetat med målområdet

Kännedomen om lokala naturvärden och ekosystemtjänster har ökat, genom att flera utredningar och kartläggningar genomförts. Det har i sin tur medfört en ökad förståelse för hur växt- och djurliv bäst kan och bör bevaras när dessa sätts i relation till olika lokala samhällsprocesser. I samband med planering av ny fysisk samhällsstruktur ställs tydliga krav för att minimera påverkan på naturvärden. Det är ett sätt att hantera den målkonflikt som finns mellan behovet av ny bebyggelse och behovet av livskraftig natur och robusta ekosystem.

Kommunkoncernen deltar sedan länge i ett väl fungerande kommunsamarbete kring gröna kilar, där åtgärder sker för att bevara och stärka regionens grönområden samt sprida kunskap om kommunens naturvärden. De senaste åren har både skyltmaterial och digital information tagits fram, exempelvis har Naturkartan uppdaterats med guiden ”Gröna kilar” samt en ny kartläggning av tysta områden. Naturkartan är en rikstäckande digital naturguide, som finns tillgänglig via app och på webben.

Att främja biologisk mångfald är även en viktig fråga vid förvaltning av parker och kommunal mark. Detta görs till exempel genom att plantera växter som gynnar pollinatörer, bekämpa invasiva arter, skapa blomrika ängsytter och ta hand om kommunens ekar. Inget annat träd har så många arter knutna till sig som eken!

Under 2025 har nya stängsel satts upp i Röllingby backar för att området ska kunna betas igen, vilket är viktigt för att hålla området öppet och bibehålla den biologiska mångfalden. Kommunen har också fasat av trottoarkanter för att groddjuren lättare ska kunna ta sig över vägen till sina lekvatten.

Utöver det lokala arbetet är det viktigt med en effektiv resursanvändning för att minska negativ påverkan på naturen, även utanför kommunens gränser.

” Att vistas i naturen ger bevisat ökat välbefinnande och livskvalitet

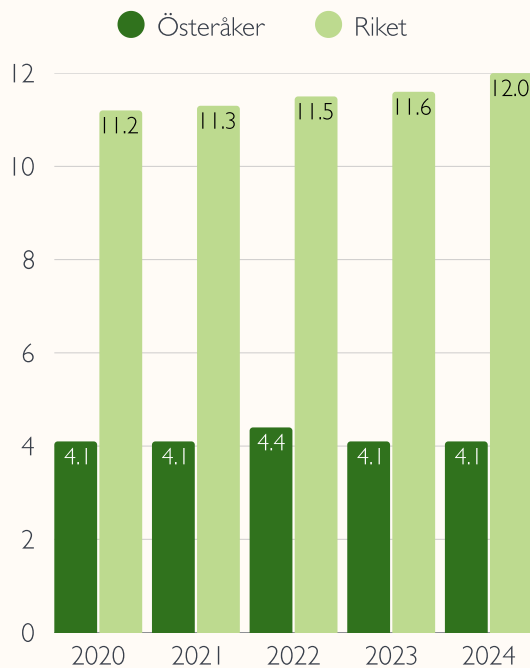

2. ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

Exempel på utfall bland de indikatorer som används för att följa upp målområdet:

Andel skyddad natur i Österåker och Riket (%)

Med skyddad natur avses nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde.

Andelen skyddad natur i Österåkers kommun är lägre än snittet i riket. Kommunkoncernen äger endast en liten andel av marken i det geografiska området och har därför låg rådighet att inrätta nya områdesskydd. Ett sätt att utöva inflytande är via dialog och samverkan med markägare.

Genom att uppmuntra till att värna och skydda natur, samt genom att informera om lokala naturvärden och ekosystem, kan invånares och markägares kunskap, kännedom och omsorg om växt- och djurlivet öka.

Tre strategiska fokusområden för kommunen

Kunskap om naturvärden och grönstruktur:

Kunskapsunderlag tas fram löpande för att värdera status i Österåkers naturmiljöer och för att kartlägga förekomst och påverkan på skyddade arter.

Utveckling av grön infrastruktur och ekosystemtjänster:

Kunskapen används för att tidigt ta hänsyn till viktiga natur- och ekosystemvärden i planeringen, så att naturvärden kan bevaras och utvecklas när nya områden byggs.

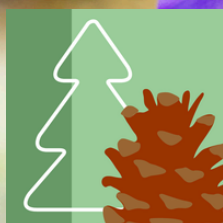
Främja biologisk mångfald på kommunal mark:

Parker och kommunal mark sköts så att biologisk mångfald främjas, exempelvis genom att plantera växter som behövs för pollinatörer, skapa blomrika ängsytor och ta hand om kommunens ekar.

Urval av betydande händelser och aktiviteter 2024-2025

- **Betesdjur bevarar kulturlandskapet i Röllingby:** I Röllingby backar har instängslingen av hagar återigen gjort det möjligt att släppa ut betesdjur, vilket bevarar det unika och öppna kulturlandskapet och gynnar biologisk mångfald.
- **60 nya holkar stärker livsmiljöerna för fåglar och fladdermöss:** Under 2024 har kommunen satt upp omkring 60 holkar på kommunal mark, för att skapa fler livsmiljöer för fåglar och fladdermöss och bidra till biologisk mångfald.
- **Blommande ängar gynnar pollinatörer:** Kommunen har låtit utvalda delar av gräsyrtorna växa till blommande ängsmiljöer. Syftet är att öka antalet blommor och skapa fler livsmiljöer för fjärilar, bin och andra pollinerande insekter.
- **Samordnade insatser ger minskad vildsvinsstam och ökad trygghet:** Under 2025 har kommunen samverkat med lokala jägare, markägare och viltvårdare för att reglera vildsvinsstammen. En alltför stor vildsvinsstam kan påverka känslig natur negativt genom omfattande bökning. Samtidigt har kommunens viltvårdare gett praktiska tips till invånare om hur man kan undvika oväntade besök av vildsvin på tomt och i trädgård, vilket bidrar till ökad kunskap och trygghet kring vilt i närmiljön.
- **Den första heltäckande EU-lagen för naturrestaurering:** Under 2024 antogs Naturrestaureringsförordningen som syftar till att vända förlusten av biologisk mångfald och bland annat ställer krav på nationella restaureringsplaner.

3. GOD BEBYGGD MILJÖ

Så går det för kommunen som geografiskt område

En god bebyggd miljö har i miljöprogrammet fokus på hållbart byggande och giftfri miljö, ökad tillgång till hållbara transporter, att bygga i kollektivtrafik-nära lägen samt att öka motståndskraften mot klimatförändringarna genom klimatanpassning. Tätorten avses att utvecklas till en modern småstad med nära till service och pendlingsförbindelser. Kommunens olika delar, tätort, landsbygd och skärgård, har här väldigt olika förutsättningar. Under pandemin minskade bilkörandet, men körsträckorna ökar igen – både i Österåker och i regionen. Den genomsnittliga körsträckan är fortfarande kortare än före pandemin, men trenden är uppåtående, vilket bedöms bero på att arbetspendlingen åter ökat efter nedgången under pandemin.

Den största delen av byggandet görs av privata aktörer och privatpersoner. Byggbranschen står för cirka 40 procent av allt avfall i Sverige och produktionen av byggmaterial ger stora utsläpp vilket gör hållbart byggande till ett prioriterat fokusområde för miljö. Tyvärr saknas möjlighet att följa hur hållbar den privata nybyggnationen är.

I Österåker finns fortsatt mycket god tillgång till parker och närnatur, vilket bidrar till attraktiva bostadsområden och en hög livskvalitet för invånarna. Luftkvaliteten har förbättrats, vilket är en positiv utveckling för både människors hälsa och miljön. I samband med ny bebyggelse riskklassas och åtgärdas allt fler förorenade områden, vilket skyddar både miljö och människors hälsa.

Befintlig bebyggelse bedöms generellt stå sig bra mot extrema väderhändelser. Klimatförändringarna utgör dock ett växande problem för både privat och offentlig egendom, främst på grund av den ökade risken för översvämningar. Det är redan ett återkommande problem att framkomligheten på vägarna påverkas negativt av skyfall. Lantbrukare drabbas oftare av torka men även översvämningar, vilket inte kan regleras via slussen i Åkers kanal i önskvärd utsträckning.

” **Extremväder som skyfall är ett växande problem i den byggda miljön**

3. GOD BEBYGGD MILJÖ

Så har kommunkoncernen arbetat med målområdet

Kommunen arbetar löpande med att planera ny bebyggelse nära kollektivtrafik och förbättra förutsättningarna för gång- och cykeltrafik. Utanför tätorten utvecklas knutpunkterna. Trots den ökade biltrafiken visar mätningar att luftkvaliteten fortsatt att förbättras. Arbetet med att utveckla attraktiva parker har bidragit till god bebyggd miljö i och runt tätorten.

Kommunen fortsätter utveckla sitt klimatanpassningsarbete för att bedöma och hantera risker. Underlagen används när ny bebyggelse planeras samt för att prioritera åtgärder. Ett viktigt fokusområde för att stärka kommunens motståndskraft mot klimatförändringar är att uppdatera den allmänna vatten- och avloppsanläggningen (VA-anläggningen) och säkerställa ytor för dagvattenhantering när områden förtätas. Österåkers VA-anläggning har liksom övriga Sverige en underhållsskuld att hantera och dessutom ett behov av att anpassas till ökade flöden och fler invånare. Kommunen investerar därför årligen i VA-förnyelse.

Kommunen har ett mycket begränsat ansvar när det gäller att fysiskt skydda enskilda och företags egendom mot naturhändelser. Ansvaret ligger istället inom att kartlägga riskerna och informera, ha varningssystem och planera beredskapsåtgärder för att begränsa konsekvenserna. Exempelvis har kommunen en plan för att hantera framkomlighet om viktiga vägar blir översvämmade och handlingsplaner för ytterligare riskområden tas fram. Det bedrivs också dialog med Trafikverket för att hitta lösningar.

När kommunen bygger nytt ska kraven för Miljöbyggnad silver uppnås, och nivå guld för energi. Detta ger möjlighet till så kallade gröna lån och därmed minskade lånekostnader. Kommunen ställer även miljökrav på markentreprenader och utreder möjlighet att främja återbruk av massor.

Ny bebyggelse skapar alltid behov av att hantera målkonflikter, då olika intressen och behov kolliderar. Kommunen arbetar aktivt för att finna lösningar som balanserar behovet av bostäder och infrastruktur med miljöhänsyn, med målet att skapa en god bebyggd miljö.

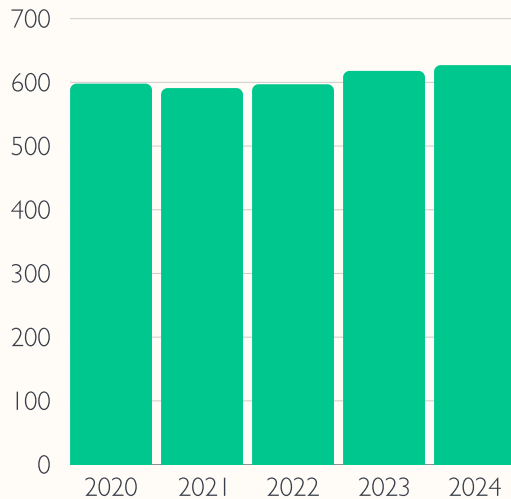
”Ny bebyggelse skapar alltid behov av att hantera målkonflikter

3. GOD BEBYGGD MILJÖ

Exempel på utfall bland de indikatorer som används för att följa upp målområdet:

Körsträcka 2020-2025 (mil/invånare)

Körsträckan per invånare har ökat sedan 2020 i Österåker. Trenden är ökande även i Stockholms läns kommuner och pendlingskommuner nära storstad. Forskning visar att en minskning på upp till 25 procent behövs för att Sverige ska nå målet, om minskad klimatpåverkan från trafiken.

ÅR 2025 HADE 99% AV INVÅNARNA I TÄTORTEN HÖGST 200 METER TILL NÄRNATUR FRÅN BOSTADEN...

... OCH 27 KVM PARKYTA PER INVÅNARE

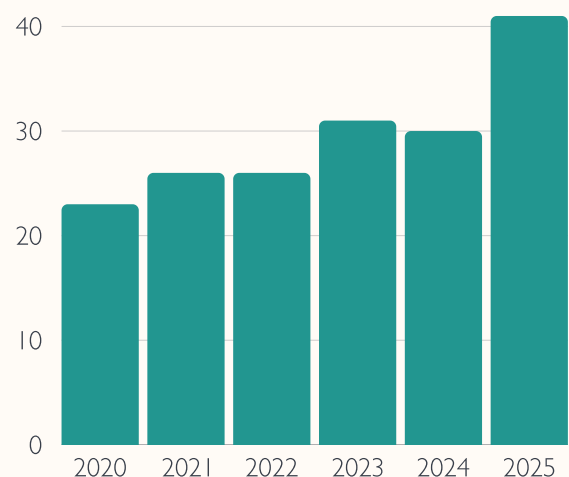
För att park- och naturområden ska användas ofta och vara tillgängliga för alla bör de ligga inom 200 meter från bostaden.

Närheten är särskilt viktigt för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

CA 76% AV
KOMMUNINVÅNARNA BOR I
KOLLEKTIVTRAFIKNÄRA
LÄGE

Indikatorn definieras som 500 meter radie fågelvägen till en hållplats (alla trafikslag) som trafikeras minst 1 gång/timme vardagar mellan klockan 06:00-20:00.

Andel inventerade förorenade områden (%)

Allt fler förorenade områden inventeras i Österåker. Detta är ett viktigt steg för att kunna sanera marken. Totalt fanns det 319 st kända förorenade områden i kommunen 2025.

Urval av betydande händelser och aktiviteter 2024-2025

- **Dialog för en trygg och hållbar väg 276:** Österåkers kommun arbetar aktivt för att påverka utvecklingen av väg 276 i dialog med Trafikverket, med fokus på ökad trafiksäkerhet, bättre framkomlighet och en långsiktigt hållbar trafiklösning för ett växande Åkersberga.
- **Stärkta vägar och gång- och cykelstråk:** Kommunen har gjort omfattande beläggnings- och underhållsarbeten på sex bilvägar och åtta gång- och cykelvägar som kommunen ansvarar för, vilket bidrar till en tryggare, mer tillgänglig och väl fungerande bebyggd miljö.
- **Årligt cykelbokslut driver utvecklingen framåt:** Kommunen tar årligen fram ett cykelbokslut där genomförda åtgärder i form av nya eller breddade cykelbanor, cykelparkeringar, trafiksäkerhetsåtgärder och kampanjer inom hållbar mobilitet.
- **Skräpplockardagar engagerar:** Många av kommunens förskolor och skolor deltar varje vår i Skräpplockardagarna. Insatsen stärker barn och ungas kunskap om hållbarhet och bidrar till en renare och mer trivsamt bebyggd miljö. Invånare uppmuntras att delta i skräpplockarveckan 2025, där fri utdelning av skräpplockarutrustning gav möjlighet att bidra till en renare och mer trivsamt närmiljö.
- **Nya utredningar stärker kommunens klimatanpassning:** Fler utredningar för att stärka klimatanpassningsarbetet har utförts. Bland annat utredning av skyddsvallar som åtgärd och skyfallskartering av tätortens viktigaste vatten för avrinning av skyfall (det så kallade Runö-Husbydiket). Dessutom har en åtgärdsplan i händelse av översvämning utarbetats.
- **Nytt nätverk påskyndar hållbara resvanor:** För att främja en snabbare omställning till hållbara resvanor har ett nytt internt nätverk för hållbar mobilitet etablerats.

4. RENT VATTEN

Så går det för kommunen som geografiskt område

Målområdet innefattar att säkra tillgången till rent vatten och fungerande avloppssystem samt att begränsa negativa miljöaspekter i kommunens vatten och främja ett hållbart båtliv. I Österåker finns god tillgång till rent vatten och fungerande avlopp för kommunalt anslutna områden. Det finns även många hushåll i kommunen med enskilt vatten och avlopp. Äldre enskilda avlopp kan medverka till övergödning, särskilt i känsliga vattenområden. Grundvattentillgången är generellt god i kommunens privata brunnar, men det finns risker för vattenbrist i kustnära bebyggelse under sommartid. Detta kan även leda till saltvatteninträngning och förstörda brunnar.

För kommunalt vatten är det risk för kapacitetsbrist under varma sommark dagar på grund av begränsad kapacitet i vattenreningsverket. Dessutom blir reningskapaciteten sämre när sjövattnet är varmare. Detta visar att det är viktigt att fortsätta hantera dricksvattnet som den begränsade resurs det är – både av kapacitetsskäl och miljöhänsyn.

I enlighet med etablerade bedömningsmetoder är den ekologiska statusen i sjöar och vattendrag bättre än genomsnittet i riket. Det är dock en brist att det inte finns några formella skydd av kommunens vatten. För att nå god status krävs fortsatt arbete, särskilt med hänsyn till gamla föroreningar som PFOS och kvicksilver samt pågående belastning från enskilda avlopp, jord- och skogsbruk. Fysiska ingrepp i vattendrag utgör fortsatt stor påverkan. Nya EU-regler väntas skärpa kraven på vattenåtgärder. Antalet båtvättar har ökat, vilket kan minska spridningen av giftiga ämnen från båtfärger. Även antalet tömningsstationer för båtlattrin har ökat, men det är ett fortsatt problem att de går sönder under säsongen, vilket bidrar till miljöbelastning i känsliga områden.

Sammantaget pekar utvecklingen mot att Österåker har relativt goda vattenmiljöer, samtidigt som målområdet kräver fortsatt fokus för att möta kommande klimatutmaningar, växande befolkning och ökade krav på vattenresurserna.

**Rent dricksvatten är
en begränsad resurs**

4. RENT VATTEN

Så har kommunkoncernen arbetat

Arbetet med att övervaka vattenförekomsternas status har fortsatt. På sina håll minskar övergödningen tack vare bättre rening av kommunalt avlopp och fortsatt kontroll av enskilda avlopp. I samverkan med närliggande kommuner drivs ett arbete för att minska övergödning, bland annat informationskampanjer riktat mot hästgårdar. Det nya reningsverket i Margretelund kommer att minska övergödning av vattnet ytterligare samtidigt som näringsämnen kan tas tillvara i form av slambiol.

Det sker ett löpande arbete för att förbättra avlopps nätet, exempelvis genom att åtgärda inläckage av tillskottsvatten, önskat vatten i avlopps nätet som främst kommer från nederbörd. Att hålla nere mängden tillskottsvatten bidrar till effektiv avloppsrening och minskar risken för bräddning. Mängden tillskottsvatten har inte minskat men varierar med nederbörds mängder.

Kommunen genomför informationskampanjer om vikten av att spara på vatten under sommaren.

Hållbart båt liv är en viktig fråga för Österåker som skärgårdskommun. Kommunen är tillsynsmyndighet för användningen av giftiga båt bottenfärger, samt för att sanera förorenad mark vid båt platser. Zink, koppar, TBT och biocider från båt bottenfärger gör skada på ekosystemen och finns kvar även i godkänd färg. Mekanisk rening är fortsatt den miljö bästa metoden för att hålla båt botten fri från påväxt. Kommunen har därför etablerat en båt tvätt vid utloppen av Åkers kanal för att främja ett hållbart båt liv.

Flera ideella insatser för att främja fiskvandring och rikare vattenliv har genomförts av Österåkers sportfiskeklubb såsom nya vandringsvägar, sänkning av trummor och restaurering av vattendrag. Detta har gett resultat i form av återvändande fiskar och förbättrade lekplatser.

Det sker ett löpande arbete för att förbättra avlopps nätet

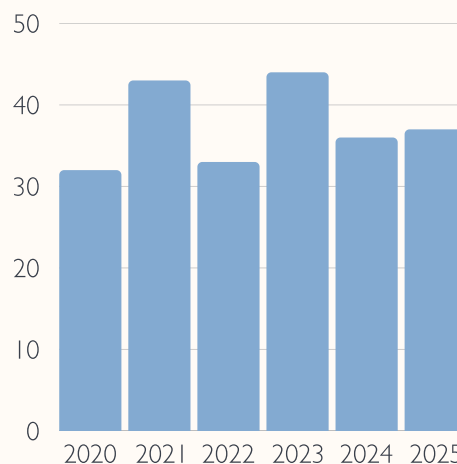
4. RENT VATTEN

Exempel på utfall bland de indikatorer som används för att följa upp målområdet:

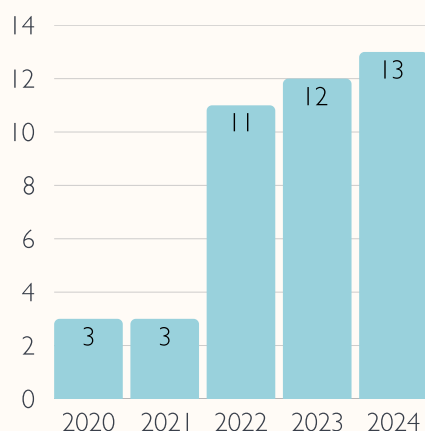
Österåkers dricksvatten kommer från Mälaren och är en naturresurs som behöver hanteras varsamt. Dels går det åt mycket energi för att rena och producera dricksvatten och dels finns det begränsningar i vattenverkets och vattenledningarnas kapacitet. Detta motsvarar effektbrist i elnätet. Det är därför viktigt att minska det så kallade maxdygnet, som infaller på varma sommardagar när förbrukningen är högst.

Tillskottsvatten till avloppsreningsverket (%)

Tillskottsvatten är oönskat vatten i avloppsnätet som tränger sig in. Det kommer bland annat från nederbörd, grundvatten, och felkopplat dagvatten. Tillskottsvatten skapar överbelastning i avloppssystemet och ökar risken för utsläpp av orenat avloppsvatten. Att hålla nere mängden tillskottsvatten bidrar till effektiv rening. Nätet felsöks och åtgärdas regelbundet, men mängderna varierar med nederbördsmängderna.

Antal båtvättar i Österåker (st)

Båtvätt är det miljöbästa sättet att hålla båtbottnen ren. Mekanisk rening i båtvätt eller spolplatta gör det möjligt att undvika att använda giftiga båtbottnfärger samtidigt som påväxt, med ökad bränsleförbrukning som följd, hålls borta.

Innovativt reningsverk i Österåker

Visste du att det nya reningsverk som byggs i Margretelund kommer att ha en innovativ reningsteknik? Avloppsvattnet ska renas i en membranbioreaktor och avloppsslammet genomgår pyrolys och omvandlas till den rena produkten slambiokol.

Verket kommer att innebära:

- högre reningskapacitet
- bättre rening av föroreningar
- ökat återbruk av värdefulla näringsämnen
- kolsänka i form av slambiokol
- minskade slamtransporter från verket

Läs mer på projekt-margretelund.roslagsvatten.se

Urval av betydande händelser och aktiviteter 2024-2025

- **Nytt reningsverk i Margretelund för framtidens vattenmiljö:** Under 2024 påbörjades byggnationen av det nya reningsverket i Margretelund för att förbättra vattenreningen, öka kapaciteten och säkerställa en långsiktigt bättre vattenmiljö. Anläggningen planeras för klimatneutral drift och inkluderar innovativa lösningar där slam omvandlas till slambiol, vilket bidrar till både minskad klimatpåverkan, färre transporter och ökad resurseffektivitet.
- **Kommunens första vattentjänstplan säkrar hållbar VA-försörjning:** Under 2025 antog kommunen sin första vattentjänstplan för att säkerställa en hållbar, pålitlig och långsiktigt planerad tillgång till dricksvatten, avloppshantering och dagvattenlösningar, inklusive åtgärder för att skydda VA-anläggningar vid skyfall och förändrade behov.
- **Slutförd tillsyn av enskilda avlopp minskar övergödningen:** Kommunen har slutfört den långsiktiga tillsynen av enskilda avlopp genom att granska alla områden med dessa anläggningar och inleda återbesök i tidigare kontrollerade områden, vilket är ett viktigt verktyg för att minska övergödning och säkerställa att avloppet renar vatten enligt gällande miljökrav.
- **Nödvattenplan stärker beredskapen vid kriser:** Kommunen har tagit fram en nödvattenplan som beskriver hur vattenförsörjning ska säkerställas vid omfattande vattenavbrott eller kontaminering, inklusive prioritering av samhällsviktiga verksamheter och samordning mellan aktörer för att garantera tillgång till rent dricksvatten även i krissituationer. Kommunen har även påbörjat ett arbete för att återaktivera sjön Lagen som en nödvattentäkt.

5. CIRKULÄR EKONOMI

Så går det för kommunen som geografiskt område

Målet innefattar avfallshantering och återvinning samt strategier för den genomgripande omställningen från en linjär ekonomi till en resurseffektiv och giftfri ekonomi där resurser cirkulerar.

Avfallsmängder från kommunens invånare och verksamheter har minskat, vilket är mycket positivt och ligger helt i linje med målsättningen om att minska den totala resursförbrukningen. Det är både mängden restavfall och grovavfall som minskat. Att grovavfallet har minskat sedan 2020 beror på att hushållen renoverade och byggde samt rensade förråden mycket under pandemin. Men det beror också på att det införts fler sorteringsmöjligheter och ett bättre stöd för att sortera rätt på Brännbacken.

Plockanalyser visar att hushållen även blivit bättre på att källsortera avfallet. Det är ungefär lika stor andel av förpackningar och tidningar som hamnar i restavfallet, men det innebär faktiskt en förbättring eftersom mängden restavfall minskat.

Invånarna upplever att det är otillgängligt att slänga grovavfall och förpackningar. Att hitta lämpliga platser för återvinningsstationer för förpackningar är en utmaning, då det är en ytkrävande och bullrig plats, där det dessutom riskerar att bli skräpigt. Men bedömningen är att källsorteringen kommer att öka när den fastighetsnära insamlingen av förpackningar införs. Den fastighetsnära insamlingen kommer införas stegvis i kommunen och börjar med flerbostadshus och skärgården.

Införandet av kravet att sortera ut textil visade verkligen hur hushållen både vill och kan sortera sitt avfall. De stora mängderna utsorterad textil visade också tydligt att samhället saknar kapacitet ta emot och återvinna textilier. Ett nytt producentansvar för textiltillverkare ska införas och kommer på sikt att förbättra förutsättningarna för textilåtervinning och bidra till en stärkt cirkulär ekonomi.

” Österåkersborna har blivit bättre på att källsortera

5. CIRKULÄR EKONOMI

Så har kommunkoncernen arbetat med målområdet

En viktig del av arbetet handlar om att öka kunskapen om avfall och cirkularitet bland de som lever och verkar inom kommunen, för att uppmuntra till beteendeförändring. För att öka cirkulariteten i kommunens verksamheter pågår ett arbete med att på olika sätt underlätta återbruk. Bland annat genom att integrera cirkularitet i kommunens inköps- och upphandlingsprocesser samt genom upphandlade avtal göra det enklare att återbruka elektronik, klä om möbler och köpa begagnade möbler och mobiltelefoner. Den interna delningsplattformen för möbler används fortsatt för att dela möbler mellan verksamheter, vilket både sparar pengar och minskar klimatpåverkan.

Krav på cirkularitet krockar ibland med krav på spårbarhet, kvalitet eller energibesparing. Det kan fortfarande vara billigare att köpa nytt än att laga produkter. Samtidigt kan det löna sig att köpa kvalitet när man tittar på livscykelkostnaderna.

Uppföljningen av källsortering i kommunens verksamheter visar att alla har utsortering för matavfall och restavfall, men att andelen lokaler med fullgod källsortering fortfarande är låg. Det beror på bland annat på utrymmesbegränsningar i lokalerna. Det finns en tydlig utvecklingspotential framåt för att bygga upp en bättre avfallshantering i våra verksamheter som både uppfyller lagkrav, ger en god arbetsmiljö och framförallt sätter ett bra exempel för barn och elever.

Måltidsenheten jobbar fokuserat på att minska matsvinnet, både från servering, tillagning och från tallrikssvinnet, det vill säga maten som slängs av elever och barn. Arbetet har gett resultat och matsvinnet minskar, vilket sparar på både miljö och resurser.

Matsvinnet minskar vilket sparar både miljö och pengar

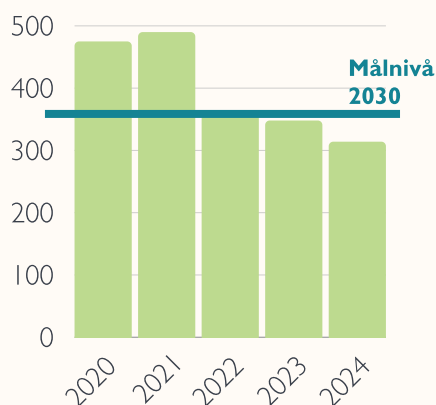

5. CIRKULÄR EKONOMI

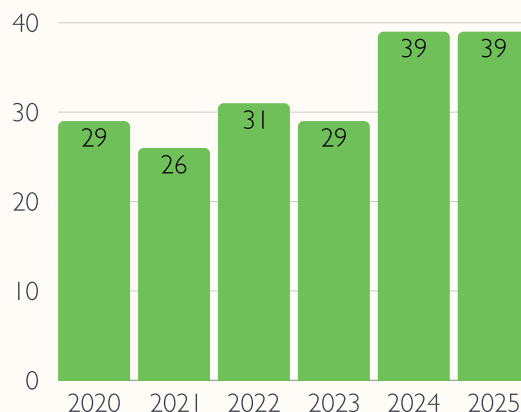
Exempel på utfall bland de indikatorer som används för att följa upp målområdet:

Mängd kommunalt avfall i Österåker (kg/person)

Indikatorn följer upp hur stor mängd avfall som uppstår i kommunen och har en mycket positiv trend. Att förebygga avfall är steg ett i avfallstrappan och det viktigaste steget i en cirkulär ekonomi.

Andel kommunalt avfall som går till material-återvinning (%)

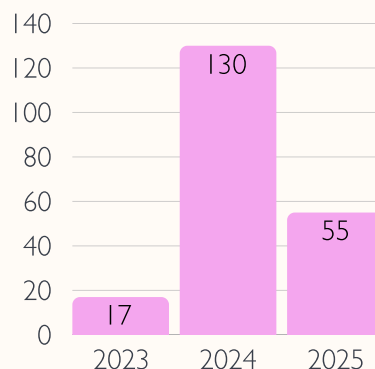
Ökad återvinning är viktigt för att använda resurser effektivt och hållbart. Det har blivit allt fler återvinningsfraktioner på återvinningscentralen vilket resulterar i att mer kan återvinnas. Personalen på Brännbacken har genomgått flera utbildningar för att bättre guida invånare som lämnar avfall att lägga material i rätt behållare.

Andel källsortering i kommunens verksamheter (% av verksamheterna som har möjlighet att sortera)

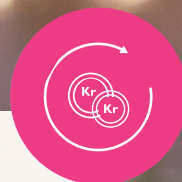

Andelen kommunala verksamhetslokaler som har fullgod källsortering är fortfarande låg. Det beror på bland annat på utrymmesbrist i lokalerna, men behöver åtgärdas för att uppfylla lagkrav och kommunens egna mål.

Antal internt återbrukade möbler (st)

Kommunen har sedan november 2023 en digital plattform för att dela möbler mellan verksamheterna. Plattformen underlättar återbruk och minskar behovet av nyköp, vilket i sin tur sparar resurser, tid och pengar.

Urval av betydande händelser och aktiviteter 2024-2025

- **Närsortering införs – enklare återvinning för alla:** Kommunen planerar införandet av fastighetsnära insamling av återvinningsbart hushållsavfall. Den så kallade närsorterade insamlingen börjar under hösten 2026 i flerbostadshus och samfälligheter. I småhus (villa, radhus och parhus) byts sopkärlen till nya fyrfackskärl från våren 2028. Ändringarna gör det enklare för invånarna att slänga sorterat material och därmed öka materialåtervinningen.
- **Standardiserade baskrav stärker cirkulära upphandlingar:** Under 2023 infördes standardiserade baskrav i upphandlingar, bland annat med syfte att underlätta cirkulära krav på produkter.
- **“Ta- och ge-hylla” främjar återbruk i Öppna förskolan:** Öppna förskolan i Österåker infört en “Ta- och ge-hylla” med återbrukade barnkläder, böcker och barnartiklar där familjer både kan lämna och ta saker kostnadsfritt, vilket främjar återanvändning, minskar konsumtion och stödjer ett cirkulärt tänk hos barn och föräldrar.
- **Digitalt kostdatasystem minskar matsvinn och ökar säkerheten:** Kommunen infört ett nytt digitalt kostdatasystem för planering, beställning och leverans av matlådor, vilket ger säkrare leveranser med uppmärkta portioner och minskat matsvinn genom effektivare produktion och planering.
- **Nytt avtal möjliggör köp av återbrukade mobiltelefoner:** Ett nytt avtal gör det möjligt för kommunens verksamheter att köpa begagnade mobiltelefoner.
- **Elektronikinsamling gav 635 enheter till återbruk och återvinning:** En central elektronikinsamling för kommunens verksamheter genomfördes hösten 2025. Totalt samlades 635 enheter in, varav 15 procent kunde återbrukas och resten gick till återvinning.
- **Återbrukat material till slöjden:** Brännbacken har i samarbete med kommunens slöjdlärare infört särskild insamling av material som sedan kan användas på slöjdlektionerna. Utvalt material såsom bestick, sticknålar, jeans och mdf-skivor samlas in och sedan kan slöjdlärare komma och hämta. En praktisk form av återbruk tack vare samarbete och invånarnas goda vilja.

Del 3. Arbetet framåt

Prioriterade åtgärdsområden

Under uppföljningsprocessen av programmet har åtgärdsområden identifierats inom respektive målområde. Det vill säga områden som bör prioriteras för att hantera utmaningar, stärka målarbetet och accelerera måluppfyllelsen. Baserat på analysens slutsatser kommer en konkret handlingsplan för kommunens verksamheter att tas fram och förankras under 2026, med huvudsakligt fokus på att motarbeta och vända de negativa trender som identifierats.

Begränsad klimatpåverkan

För att begränsa Österåkers klimatpåverkan är det viktigt att stärka arbetet med hållbar mobilitet, utifrån kommunens rådighet.

Kommunen ska även jobba för att främja hållbar konsumtion med fokus på återbruk och cirkularitet.

Kunskapen om Österåkers kolsänkor behöver öka, så att större hänsyn till kolsänkorna kan tas i samhällsplaneringen.

Uppföljningen av miljö- och klimatkrav i avtalen behöver stärkas, och andelen rena fordon i kommunal regi öka.

För att minska energianvändningen i kommunens lokaler föreslås nya samverkansformer mellan förvaltningar och fastighetsbolaget Armada.

Ett rikt växt- och djurliv

Ett fokus är att stärka uppföljningen av detta målområde med fler indikatorer i syfte att kunna följa målområdets utveckling.

Kommunen ska även följa de nya nationella etappmålen om att främja pollinatörer och stadsgrönka.

Fortsatt arbete med att stärka biologisk mångfald i parker och på kommunal mark är viktigt, liksom att fortsätta att stärka investeringar i vandringsleder och informationsinsatser om kommunens natur.

I fysisk planering är det fortsatt viktigt att ta hänsyn till den urbana grönstrukturen där naturbaserade lösningar kan spela en central roll.

God bebyggd miljö

Kommunen behöver fortsätta dialogen med regionen om kollektivtrafiken, och stärka den kombinerade mobiliteten för att underlätta smidiga byten mellan transportslag.

Kommunen ska även säkerställa att klimatanpassning, masshantering och avfallshantering inkluderas tidigt i samhällsplaneringen och stärka kommunikationen kring avfall och närsorterat.

VA-nätet ska fortsätta stärkas och klimatanpassningen fortsätta att utvecklas.

Vägledning för hållbart byggande ska arbetas fram.

Prioriterade åtgärdsområden

Begränsad klimatpåverkan

Kommunen ska fortsatt följa upp utvecklingen av statusen i kommunens vatten och samarbeta med närliggande kommuner i syfte att förbättra ekologisk och kemisk status.

Gällande hållbart båtliv fortsätter avfallsfrågan att vara viktig samt uppföljning av båtklubbarnas pågående arbete med att åtgärda markföroreningar och information om rätt hantering av farligt avfall.

För dricksvatten behöver fokus vara att minska vattenförbrukningen under varma dagar.

Arbetet med att stärka kommunens vattentillgång under kris ska fortsätta.

Cirkulär ekonomi

Kommunen ska fortsätta underlätta återbruk och återvinning för invånarna, och säkerställa att det sker en smidig omvandling till närsorterad avfallsinsamling.

I linje med nya lagkrav behöver också källsortering i parker och vid event införas.

Kommunen behöver bli bättre på att ställa cirkulära krav i upphandlingar, fortsätta att underlätta cirkulära beteenden och inköp av produkter som är hållbara, exempelvis går att reparera, har lång livslängd och består av cirkulärt material.

Ett samarbetsprojekt i syfte att prioritera nödvändiga investeringar i avfallsutrymmena i de kommunala verksamheterna föreslås.

Utvecklade rutiner för uppföljningsarbetet

Uppföljningen av kommunens miljömässiga avtalskrav behöver fortsatt fokus. En strukturerad och regelbunden uppföljning av kommunens inköp är avgörande för att säkerställa att ställda krav följs i praktiken.

Genom att följa upp avtal och leveranser kan kommunen tidigt upptäcka avvikelser, stärka leverantörernas ansvarstagande och säkerställa att skattemedel används på ett effektivt och ansvarsfullt sätt.

Uppföljningen bidrar också till att driva marknaden i en mer hållbar riktning, då leverantörer som lever upp till högt ställda krav premieras.

Nu fortsätter det viktiga arbetet för att nå miljömålen i hela kommunen.

Utmaningarna kräver vår gemensamma kraft, och avvägningar mellan flera olika samhällsmål. Men också exempel där de ekonomiska, sociala och miljömässiga målen stärker varandra. Genom ökad samverkan och ett mångfald av perspektiv kan vi skapa en mer hållbar framtid för alla invånare.

Tack för att just du är med och gör skillnad!

